Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

4.4.2018

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

HE 14/2018 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE MAAKUNTAUUDISTUKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOA SEKÄ VALTION LUPA-, OHJAUS- JA VALVONTATEHTÄVIEN UUDELLEENORGANISOINTIA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

1. Uudistuksen tavoitteet

Uudistuksen yhteydessä maakuntiin siirtyisivät sekä kunnissa että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa viljelijätukihallinnon tehtäviä hoitavat henkilöt. Kun siirrytään neliportaisesta kolmiportaiseen hallintoon ja keskitetään viljelijätukihallinnon henkilöresursseja maakuntiin, tavoitteena on hoitaa tehtävät entistä tehokkaammin ja vaikuttavammin lähellä asiakasta. Tavoitetta voidaan pitää erittäin hyvänä, kun samalla voidaan paremmin yhdistää tehtäväkokonaisuuksia työtehtävien eriyttämisvaatimusten puitteissa. EU:n osittain ja kokonaan rahoittamien pinta-alaan perustuvien tukien valvonta-ajankohta on Suomen kasvuolosuhteissa lyhyt, jolloin uudistuksen ansiosta maatalouden valvontatehtäviä olisi mahdollista siirtää nykyistä enemmän vakituisen henkilöstön vastuulle. Myös muiden maa- ja metsätalousministeriön toimialan tehtävien sekä lomitustehtävien siirroilla maakuntiin pyritään nykyistä selkeämpään ja toimivampaan hallintorakenteeseen, mikä on uudistuksessa positiivista.

2. Maksajavirastotehtävät ja resurssit

Maa- ja metsätalousvaliokunta on kiinnittänyt maakuntien resursseihin huomiota 30.5.2017 antamassaan lausunnossaan. Erityisesti valvonnan resurssien osalta huoli on aiheellinen. Viljelijätukihallinnon tehtävät olisivat jatkossakin maksajavirastotehtäviä, joiden hoidosta Maaseutuvirasto tekisi maksajavirastosopimuksen maakuntien kanssa. Maksajavirastotehtävät muodostavat erittäin tärkeän kokonaisuuden, jonka asianmukaisella hoitamisella turvataan viljelijätukien maksujen asianmukainen hoitaminen. Esityksen riskejä arvioitaessa (s. 139) on todettu, että maksajavirastotehtävien osalta vaarana on, että viljelijöiden tukia (noin 2 miljardia euroa vuosittain) ei voida maksaa, jos maksajavirastolla ei ole lainsäädännössä sää-

HÄMEEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 025 000
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 29, 15141 Lahti
kirjaamo.hame@ely-keskus.fi

dettyjä pakkokeinoja puuttua maakuntien EU-säädösten vastaiseen toimintaan. Pakkokeinojakin merkittävämpää on, että maakuntien toimintaan on käytettävissä riittävät resurssit. Esimerkiksi viime vuosina ELY-keskuksia ohjaavat ministeriöt ovat valtion sisäisin ohjauskeinoin kyenneet varaamaan maatalouden tukien valvontaan riittäviä resursseja vain osittain vuosittain myönnetyllä toimintamenokiintiöllä. Lähes vuosittain on tarvittu valvontaan erillismäärärahaa. Tämä on myös korostunut tilanteissa, joissa on jouduttu hankkimaan valvontalaitteita (GPS tai maastotallentimet) tai tekemään nopeasti ylimääräisiä valvontoja kesken valvontakauden. Kun maatalouden hallintomenot sisältyvät yleiskatteelliseen osuuteen, on erittäin tärkeää, että kaikki maakunnat sitoutuvat tehtävän hoitamiseen ja että ne ovat valmiita tekemään riittävän velvoittavan sopimuksen maksajavirastotehtävien hoitamisesta. Toisaalta sopimus ei saa johtaa maakuntia kohtuuttomaan tilanteeseen, koska myös EU:n vaatimukset voivat toisinaan olla kohtuuttomia. Ennalta arvaamattomissa tilanteissa myös valtion tulisikin kantaa osa mahdollisista riskeistä.

Hallituksen esityksessä on arvioitu uudistuksen vaikutuksista yrityksiin. Esityksen mukaan vaikutukset yrityksiin muodostuvatkin tältä osin lyhyellä muutaman vuoden aikavälillä siitä, onnistutaanko hallintorakenteen muutoksesta ja tehtävien siirrosta aiheutuva kitka ja sen mahdolliset negatiiviset heijastumat tukien maksatustoimintaan pitämään mahdollisimman pieninä. Pidemmällä kymmenen vuoden aikavälillä maataloushallinnon tehtävien kokoaminen valtion aluehallinnosta ja kunnilta uusiin maakuntiin tarkoittaa nykyisin varsin hajanaisesti organisoitujen resurssien ja asiantuntijuuden kokoamista suurempiin yksiköihin. Tämä mahdollistaa nykyistä toimintavarmemman tukijärjestelmän, mikä puolestaan vaikuttaa suotuisasti tukia saavien yritysten toimintaedellytyksiin. Hämeen ELY-keskus korostaa, että tukien maksaminen ajallaan on erittäin tärkeää uudistuksen ensimmäisistä vuosista lähtien. Tämä on tärkeää jo uuden organisaation julkisen kuvan kannalta. Maatalouden taloudellinen tilanne on heikentynyt viime vuosina, jolloin viljelijöiden paineet hallinnolle tukien maksamisesta ajallaan ovat koko ajan lisääntyneet. Jos tukia joudutaan leikkaamaan nykyisen ohjelmakauden loppumisen takia samanaikaisesti maakuntauudistuksen toteutumisen ajankohtana, viljelijöiden toimeentulon kannalta tukien maksaminen ajallaan on entistäkin tärkeämpää.

3. Alueellisesta päätöksenteosta

Maataloustukiin ja maaseudun kehittämistukiin liittyvissä maksajavirastotehtävissä Suomen maksajavirastokokonaisuus on toiminut Suomeen kohdistuneiden rahoitusoikaisujen eli EU-rahoituksen menetyksen näkökulmasta hyvin. Toimivallan ja toiminnan säädösperusteisuus ja viranomaisvastuulla toimiminen on taannut tuensaajien tasa-arvoisen kohtelun eri puolilla maata. Maakuntauudistuksen yhteydessä maakunnat korostavat itsenäisyyttään, mutta tästä huolimatta on myös tärkeää korostaa tuensaajien tasapuolista kohtelua tulevissa maakunnissa. Kysymys on myös siitä, kuinka paljon maakunnilla olisi mahdollisuutta poiketa Suomessa valtakunnan tasolla päätetystä maatalous- ja maaseutupolitiikasta tai kuinka paljon toimeenpanossa voi olla alueellista ulottuvuutta. Tämän asian harkinnasta

myös riippuu, ovatko maakunnissa tehtävät päätökset ensisijaisesti oikeusharkintaa sisältäviä viranhaltijapäätöksiä vai korostetaanko harkinnassa maakuntien toimivaltaan kuuluvaa itsenäisyyttä ja tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Hämeen ELY-keskus katsoo, että hakijoiden tasa-arvoinen kohtelu on erittäin tärkeää maakunnasta riippumatta. Tällöin lakiehdotuksiin sisältyvä esitys viranhaltijatason päätöksenteosta on myös perusteltua.

Maaseudun kehittämistehtävissä on tärkeää, että alueilla on maaseutuohjelman toteuttamisessa joustavuutta. Esimerkiksi nykyisellä ohjelmakaudella alueet ovat voineet ohjelmakauden aikana muuttaa painotuksia yritystukien ja hanketukien kesken. Tämä on tuonut myös ohjelman toimeenpanoon tehokkuutta esimerkiksi Ruotsiin verrattuna. Kun monissa maakunnissa merkittävä osa päättäjistä tulee keskuskaupungeista, maaseutuohjelman toimeenpanossa on tärkeää, että maaseutuohjelman toimenpiteet suunnataan maaseutuohjelman vaikutusalueelle. Tämä vaatii myös vastuullisuutta tulevilta maakunnilta, jotta maaseutuohjelman joustavuus kyettäisiin säilyttämään vähintään nykyisellä tasolla.

Hämeen ELY-keskus on jakautumassa uudistuksen yhteydessä kahteen eri maakuntaan. Molemmat maakunnat ovat korostaneet itsenäistä päätöksentekoa, mutta toisaalta molemmilla maakunnilla on myös valmiutta yhteistyöhön. Lainsäädäntö sinänsä mahdollistaa monia erilaisia yhteistyömuotoja maakuntien kesken, mutta ratkaisevaa on maakuntien uusien päätöksentekijöiden tahtotila. Tehtävien resurssitehokkaan hoidon ja henkilöstön näkökulmasta olisi kuitenkin tärkeää, että maakunnilla olisi valmiutta yhteistyöhön. Tämä olisi erityisen tärkeää uudistuksen ensimmäisinä vuosina, jotta asiakkaiden palvelut kyettäisiin hoitamaan mahdollisimman hyvin uusissa organisaatioissa.

Yksikön päällikkö Kari Kivikko

LIITTEET Kirjoita tähän

JAKELU Kirjoita tähän

TIEDOKSI Kirjoita tähän